

Úvodné slovo k ekonomickej analýze 'Prvý rok daňovej reformy alebo 19% v akcii'

Ak by sme slovenské reformy prirovnali k flotile, tak daňovú reformu, populárne a skratkovite nazývanú aj „rovná daň“, by sme určite mohli označiť za vlajkovú loď tejto flotily. Túto reformu je potrebné vnímať v kontexte aj s ďalšími zmenami a reformami, ku ktorým došlo v hospodárskej politike Slovenska v priebehu posledných rokov a vďaka ktorým si Slovensko získalo medzinárodné uznanie v ekonomickej oblasti. Výnimočnosť daňovej reformy spočíva najmä v intenzite medzinárodného (prevažne pozitívneho) ohlasu, ale aj v pomerne rýchlo viditeľných (zase prevažne pozitívnych) výsledkoch. Asi najvýstižnejšie charakterizuje významné a špecifické postavenie daňovej reformy skutočnosť, že jej tzv. slovenský model sa stal významnou súčasťou predvolebnej agendy relevantných stredoprávnych strán v Nemecku, Poľsku a Česku.

To samozrejme vedie okrem iného k rôznorodým, často aj veľmi účelovým a až zavádzajúcim interpretáciám princípov, pravidiel, ale najmä výsledkov a dôsledkov tejto reformy. Preto považujem objektívnu, na faktoch a argumentoch založenú analýzu fungovania slovenského modelu daňovej reformy za veľmi dôležitú nielen v slovenskom, ale aj širšom medzinárodnom kontexte.

Výraznou prednosťou predkladanej analýzy je podľa môjho názoru jej objektívny, akademicky kritický charakter, presná a prísna formuláciu predpokladov, na ktorých analýzy a ich závery stoja, ako aj veľmi otvorene a pravdivo formulované obmedzenia z hľadiska komplexnejšieho a zásadnejšieho posúdenia výsledkov celého projektu.

Ročné fungovanie nového systému, ako jasne hovorí aj štúdia, nie je postačujúce na zásadné a definitívne závery, napriek tomu však výsledky analýz ukazujú, že projekt bol úspešný, prináša pozitívne výsledky, ktoré môžu byť ešte výraznejšie a viditeľnejšie v strednodobom a dlhodobom horizonte. Samozrejme, za predpokladu, že reforma nebude zrušená, alebo nepodľahne postupnej erózii.

Slovenská daňová reforma nepriniesla z hľadiska princípov, na ktorých je postavená, nič prevratne nové. Dokonca by sa dalo povedať, že naopak, a to v tom zmysle, že je len splnením tých základných princípov na ktorých by mali dane stáť, ktoré sú spomínané na prvých stranách každej učebnice o daňovej teórii. Ide o jednoduchosť, neutrálnosť, efektívnosť a spravodlivosť. Ďalším princípom je presun dôrazu zo zdaňovania tvorby tovarov a služieb (príjmov) na zdaňovanie spotreby. Realita je však taká, že prax sa v tejto oblasti od teórie pomerne dramaticky líši vo väčšine krajín sveta. Príčiny sú najmä v úspešnom postupnom prieniku etatizmu, intervencionizmu, subjektivismu, populizmu, skupinových záujmov a podobných javov, do hospodárskej politiky a v následnom politicky veľmi obtiažnom procese odstraňovania deformácií, ktoré to spôsobuje v daňovom systéme. Naša daňová reforma potvrdzuje tézu, že nie je nič praktickejšie, ako dobrá teória.

Autori v analýze zdôrazňujú, podľa môjho názoru veľmi správne, že omnoho dôležitejšie ako zmena sadzieb daní je zjednodušenie daňového systému, ktoré je výsledkom zrušenia takmer všetkých špeciálnych sadzieb, výnimiek, špeciálnych režimov, odpočítateľných položiek a podobne. A v tom je aj zásadný rozdiel medzi daňovou reformou na Slovensku a v iných krajinách (napr. v Rusku, na Ukrajine, či v Rumunsku), kde daňová reforma znamenala v zásade len zmenu sadzieb.

Výsledky predkladanej analýzy vyvracajú tvrdenia oponentov daňovej reformy, ktorí tvrdia, že bola výhodná len pre bohatých a poškodila chudobných. Nie je to pravda, ani v prvom roku fungovania daňovej reformy nedošlo k prepadu čistého reálneho príjmu jednotlivých skupín pracujúcich. Neznamená to samozrejme, že k nemu nemohlo dôjsť v jednotlivých ojedinelých prípadoch, ale faktom je, že prevažná väčšina rodín (najmä s deťmi) s aspoň jedným pracujúcim členom na daňovej reforme získala. Jednotlivec s minimálnou mzdou zvýšil v roku 2004 svoj reálny príjem o 3,1%, dvojica s minimálnou mzdou s dvoma deťmi dokonca reálne o takmer 9%. Neklesol ani reálny príjem u dôchodcov (+0,4%). V ďalších rokoch by sa tieto pozitívne výsledky mali prejaviť vďaka dynamickému rastu ekonomiky a zamestnanosti ešte výraznejšie.

Reformy nie sú samoúčelné, sú nevyhnutným predpokladom vysokého a udržateľného ekonomického rastu, bez ktorého sa nedá dosiahnuť rast zamestnanosti a životnej úrovne. Rušenie reforiem, alebo ich zásadná revízia by teda znamenali v konečnom dôsledku práve ohrozenie rastu zamestnanosti a životnej úrovne. Pri každej reforme platí, že jej schválenie je len prvým krokom, minimálne rovnako dôležitá je správna implementácia a udržanie základnej filozofie, na ktorej je úspešná reforma postavená. Pri daňovej reforme existuje síce aj riziko jej úplného zrušenia, ale omnoho reálnejšia je hrozba jej postupnej erózie cez schvaľovanie rôznych výnimiek, špeciálnych sadzieb, špeciálnych režimov. Snaha o opätovné zavedenie zníženej sadzby DPH, prípadne tlak na zníženie niektorých spotrebných daní (najmä u pohonných hmôt) sú príkladom možných rozhodnutí, ktoré môžu naštartovať postupnú eróziu daňového systému. A to by bola vážna chyba a veľká škoda, pretože aj analýza, ktorú držíte v rukách dokazuje, že ide úspešný projekt, ktorého všetky pozitívne výsledky sa ešte ani nemohli ukázať.

Ďakujem autorom publikácie za ich prácu, a zároveň ďakujem všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na príprave a implementácii daňovej reformy na Slovensku.

Ivan Mikoš
podpredseda vlády a minister financií